

Lexikon des Mittelalters. Erster Band / Erste Lieferung (Aachen — Agypten); Erster Band / Zweite Lieferung (Agypten-Almohaden); Erster Band / Dritte Lieferung (Almojarifazgo — Anatomie) Artemis Verlag, München und Zürich, 1978.

Dacă arheologii și istoricii care se ocupă cu partea cea mai veche a trecutului societății omenești au beneficiat de „dicționare” temeinice de genul: *Reallexikon der Vorgeschichte* al lui Max Ebert sau *Realenzyklopedie der klassischen Altertumwissenschaft* al lui Pauly și Wissova, în schimb, medievistii erau lipsiți de un asemenea instrument de lucru. Iată însă că datorită editurii Artemis, acest gol începe să fie umplut. La elaborarea acestui *Lexikon des Mittelalters* sînt angajate nume prestigioase în cercetarea fenomenelor medievale. Printre specialiști se numără istorici, istorici de artă, numismați, paleografi, specialiști în probleme de paleodemografie și paleoetnologie etc.

Din punct de vedere cronologic tematica se încadrează — grosso modo — între anii 300 și 1500.

Primele trei fascicule sînt de natură să ne încredințeze că această operă, odată terminată, va constitui, cu siguranță, un eveniment în istoriografia mondială. Masivă și complexă, ea se va impune prin înalta ținută științifică.

Se poate afirma că — în linii mari — autorii au operat o selecție reușită a termenilor. Aceștia sînt prezentați în ceea ce au mai caracteristic. De remarcat și bogata bibliografie de la sfîrșitul fiecărei voci.

Economia rezervată vocilor, în general, este bine echilibrată. Ce-i drept, ici-colo și-au făcut loc și unele disproporții. De pildă lui Alexios V Dukas Murtzuphlos (5 febr. 1204—11 aprilie 1204) i s-a rezervat aproximativ același spațiu tipografic cît i s-a rezervat și lui Alexios III Angelos (8 aprilie 1195 — 18 aug. 1203). Unele

disproporții se vădesc și în volumul bibliografiei de la capătul fiecărei voci.

Era și firesc ca într-o lucrare de acest gen, pornită la drum fără puțința de angrenare a unui număr mare de specialiști, să se resimtă și unele lipsuri. Noi vom semnala cîteva dintre ele, în nădejdea că editorii vor țipări cîndva și un volum-addenda, în care își vor găsi locul vocile omise.

Lipsește, de pildă, numele călătorului arab Abulfida, care ne-a lăsat o operă conținînd bogate date geografice și istorice de la cumpăna dintre veacurile XIII—XIV.

Dintr-un lexicon al antichităților medievale nu poate lipsi numele Agathopolis-ului, important centru urban de pe țărmul de apus al Mării Negre.

De asemenea, se cuvine să fie menționate nume ca *Ahtum*, principe transilvănean și *Aiud*, centru urban din Transilvania. Nu trebuie omise nici nume ca *Abrittus*, *Altinum*, *Aegissus*, deoarece toate aceste trei localități au ponderea lor în istoria economică, politică, militară și ecleziastică în epoca bizantină timpurie. *Altinum*, de pildă, a fost sediul unei unități militare navale, dar și centrul unei mari producții ceramice. *Aegissus*, la rîndu-i, a fost sediul uneia din cele 14 episcopii din Scythia Minor, la începutul secolului al VI-lea. O altă omisiune privește numele generalului roman *Aetius*, al cărui merit constă, între altele, în distrugerea hoardelor hunice, către mijlocul secolului al V-lea.

Desigur, prin exemplele citate nu pretindem că am epuizat lista omisiunilor din cele trei fascicule.

Se cuvenea ca măcar în unele cazuri să fie menționate vocile care vor fi tratate în alte fascicule. Avem în vedere pe un Amirat sau Amurat, numele sub care este menționat sultanul Murad I, în unele izvoare literare.

În măsura în care romanul *Alexandria* este urmărit în dezvoltarea literaturii mai multor popoare europene, se impunea semnalarea, fie și într-o formă succintă, a locului pe care-l ocupă această operă în literatura populară românească.

O mai bună dozare a bibliografiei vocilor ar fi avut ca rezultat și citarea unor studii, articole etc. din

reviste, de certă autoritate științifică, cum ar fi: *Dacia*, *Studii și cercetări de istoria artei*, *Buletinul monumentelor istorice*, *Studii și materiale de istorie medie etc.*, reviste care lipsesc din lista prescurtărilor publicate la fascicula III.

Dincolo de aceste obiecții care n-au cum împieta asupra calității operei, se cuvine să subliniem că ea se va impune nu numai ca un indispensabil instrument de lucru, ci și ca un izvor de perspective noi întru tratarea celor mai variate probleme din istoria veacurilor de mijloc.

PETRE DIACONU

DE LA DUNĂRE LA MARE

Mărturii istorice și monumente de artă creștină

Editura Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați, 1977, 244 p.

Volumul pe care-l prezentăm a fost publicat cu prilejul Centenarului Independenței de Stat a României. Așa cum se precizează în cuvântul-înainte semnat de IPSS Antim, arhiepiscopul Dunării de Jos și al Tomisului, lucrarea este *rodul unor cunoscuți specialiști* în domeniul trecutului istoric al patriei noastre. Studiile publicate au menirea să scoată la iveală momentele cele mai importante din viața culturală, spirituală, uneori politico-militară și chiar economico-socială a comunităților ome-nești de-a lungul erei noastre — din regiunea Dunării de Jos. Și nu se poate spune că reușita nu este deplină. Fi-rește, în câteva articole s-au strecurat inadvertențe, dintre care pe unele le vom semnală — în limita posibilităților. De remarcat că în cuprin-sul volumului „De la Dunăre la Mare” și-au găsit locul convenit trei-patru stu-dii în care se dezbate problemele ma-jore ale etnogenezei și continuității ro-mânești, probleme axate, de data a-ceasta, în principal, pe documente paleo-creștine.

Seria articolelor se deschide cu con-tribuția lui Constantin C. Giurescu, „*Continuitatea populației romanice în Dobrogea*” (p. 9—15) în care autorul aduce argumentele de rigoare în sprin-jinul tezei că „ținutul dintre Dunăre și Mare a fost unul dintre cele mai întens romanizate ale puternicului im-

periu roman”. Dovezile unei atari în-cheieri nu sînt căutate în contempo-raneitatea romană ci în moștenirea lă-sată de aceasta poporului român, cum ar fi în toponimie de pildă. După opi-nia lui C. C. Giurescu nume ca *Dîrstor*, *Oltina*, n-ar fi altceva decît pronunția românească a *Durostorum*-ului și, res-pectiv, a *Altinum*-ului. Trebuie să con-venim cu autorul că *Vicina* și *Chilia* (probabil) sînt vechi nume românești, dar nu putem accepta afirmația că numele satului *Camena* îl traduce pe vechiul *Petra*. *Camena* este un topo-nim de dată relativ recentă, impus la sfîrșitul secolului al XVIII-lea de emi-granții din regiunea *Cotel*. Dealtfel, dacă acest toponim ar fi dăinuit încă din vremea primilor slavi — așa cum susține regretatul autor și ca el mulți alți cercetători — ar fi trebuit ca el să se păstreze — într-un fel sau altul — și în defterele turcești din se-colele XVI—XVIII (ceea ce nu s-a în-tîmplat, însă). *Radu Vulpe* în artico-lul „*Romanitate și creștinism coordo-nate ale etnogenezei române*” (p. 16—22), după ce vorbește pe scurt despre formarea poporului român, se oprește asupra latinității acestuia și, a rolului creștinismului de început în etnogene-za românească. *Radu Vulpe* își plan-tează demonstrația pe axioma imposi-bilității predicării creștinismului la *nord de Dunăre* în altă limbă decît cea